

Hilarides

beschikbaar gekomen geldmiddelen. Subsidies en bijdragen behoren niet terecht te komen waar zij eigenlijk niet horen. Welke instantie uiteindelijk ook de controle voor haar rekening neemt, hetzij de Europese Commissie, hetzij de betrokken lidstaat, doet in feite weinig ter zake, als er maar een doelmatige controle is. Graag een reactie van de minister.

Een onderwerp dat ons wellicht gaat bezighouden, is de voorgenoemen beperking van de aftrekbaarheid van consumptieve rente. Vanuit een oogpunt van zorgvuldigheid is een zorgvuldige analyse nodig om tot een dergelijke regeling te komen, aldus de staatssecretaris in antwoord op vragen in de Tweede Kamer. Deze conclusie lijkt mij juist. Het gaat hier om een ingewikkelde materie; fiscale renteaftrek is een geïntegreerd onderdeel van ons fiscale stelsel. De Wet IB 1964 kent slechts het begrip "rente van schulden". Dat is het ten titel van rente betaalde bedrag ter vergoeding voor het ter beschikking stellen van een hoofdsom. Het doet er niet toe of die hoofdsom wordt aangewend ter verwerving van inkomen of ter besteding. "Consumptief krediet" en "hypothecair krediet" zijn als zodanig niet gedefinieerd in de Wet IB en onderscheid tussen beide vormen van rente is niet te maken. Er zullen in de praktijk dan ook allerlei verschuivingen plaatsvinden. Bovendien zijn gedragseffecten van te voren moeilijk te schatten. Een en ander zal ook gevolgen hebben voor de uiteindelijke opbrengst van deze fiscale maatregel. Ik noem slechte enkele aspecten die hier een rol spelen. Aan de staatssecretaris geef ik mee: Weet wel waaraan u begint!

Mijnheer de voorzitter! Het regeerakkoord begint met de volgende woorden: Nederland is een land met toekomst. Onze economie is hoog productief en de sociale samenhang is nog steeds sterk. Toch is het behoud van nationale verworvenheden in een openwereldsysteem steeds minder vanzelfsprekend.

Om deze nationale verworvenheden te kunnen handhaven, is het gezond zijn van de overheidsfinanciën een eerste vereiste. Het kabinet heeft gekozen voor een beleid gericht op verlaging van het financieringstekort, een strak uitgavenbeleid en lastenverlichting en is daarmee naar het oordeel van mijn fractie op weg om de

overheidsfinanciën gezond te maken. Mijn fractie gaat ervan uit, dat het kabinet onverminderd doorgaat op deze ingeslagen weg.

Met belangstelling wacht ik het antwoord van de minister en de staatssecretaris af.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Rensema, die zijn maiden-speech zal houden.

□

De heer **Rensema** (VVD): Mijnheer de voorzitter! Het doet mij veel genoegen, dat ik vandaag op deze plek namens mijn fractie het woord mag voeren. Dat is vooral het geval, omdat achter de regeringstafel de heer Vermeend zit. Ik ken hem van een kwart eeuw geleden, toen hij studeerde aan de Rijksuniversiteit te Groningen. Ik heb hem toen wekelijks mogen toespreken en ik had de indruk, dat dat heel vruchtbaar was, al be kroop mij ook wel eens het gevoel, dat hij alles al wist wat hem verteld werd. Het belastingrecht was toen nog wat eenvoudiger dan nu, want het reparatiemonster had nog geen verwoestend spoor getrokken door de logische eenvoud van het belastingrecht. Hij gaf toen altijd meteen de goede en precieze antwoorden. De verhoudingen zijn nu geheel gewijzigd, maar van deze gewoonte van hem stel ik mij ook voor de komende jaren veel voor.

Voorzitter! De vorige spreker, de heer Hilarides, heeft namens mijn fractie enkele vraagtekens geplaatst bij het gebruik van de belastingwetgeving louter als instrument voor het bereiken van op zichzelf nuttige nevendoeleinden. De wetsontwerpen die thans aan de orde zijn, betreffen echter puur fiscale regelgeving, die zijn te kenschetsen als reparatiewetgeving. In beide gevallen gaat het immers om het uitbannen van belastingbesparende constructies. Het woord "constructie" moet met enige voorzichtigheid gehanteerd worden, want een heldere wetenschappelijke definitie lijkt te ontbreken. Anderzijds moet echter gezegd worden dat het woord in arresten van de Hoge Raad wel is gebruikt, zodat er toch een legitimatie is. Constructies zijn er in soorten en maten. In het algemeen zal bij "constructies" worden gedacht aan scherpzinnige manipulaties van feiten en rechtshandelingen gericht op belastingbesparing door het

gebruik maken van leemten in de wet. Deze definitie is wat vaag maar hoe dan ook, het verschijnsel bestaat en we kunnen het woord niet missen: Eben wo Begriffe fehlen da stellt ein Wort zur rechten Zeit sich ein.

Het bestrijden van deze constructies heeft onze volledige instemming. Daarvoor geldt natuurlijk een budgettaire reden en het is ook een eis van rechtvaardigheid, dat ieder het zijne bijdraagt tot de algemene middelen. Dit zijn reeds belangrijke redenen, maar er is nog een ander belangrijk motief om door striktere wetgeving de constructies aan te pakken. Deze aanpak verlost ons namelijk ook van een ernstig ethisch probleem. Het probleem van wat wettelijk wel kan maar toch niet mag, is niet goed op te lossen. Er is daarom inderdaad sprake van een dilemma. Enerzijds mag het gehele speelveld volledig worden benut en is er geen andere grens dan de wet, anderzijds gaat het, naar wij allen zullen beseffen, niet aan om de belasting te ontgaan. Nu zou men kunnen zeggen dat de mensen hier volgens hun geweten moeten beslissen. Hier geldt het woord van Goethe: Der Mensch in seinem dunklen Drange ist sich des rechten Weges wohl bewusst.

Zo duidelijk is dat echter niet altijd. Juist omdat de wet ingewikkeld is, zal de burger geneigd zijn om de beslissingen over te laten aan zijn adviseur en die adviseur heeft geen andere referentiekader dan de wet. Hij zal er moeilijk toe komen om tegen de cliënt te zeggen dat het wel kan maar volgens diens geweten niet mag. En ook al zou hij een ethisch voorbehoud formuleren, dan tekent dit het bestaan van het dilemma. Hier komt bij, dat de burger niet weet wat gebruikelijk is. Kleine constructies worden allerwegen gebruikt en aanvaard. Het is dus vooral de maatvoering die een handelwijze tot een bedenkelijke of een onbehoorlijke in ethisch opzicht kan maken. Hierover kan echter heel verschillend worden gedacht.

Het ethische probleem is niet goed oplosbaar en de wetgever behoort dit probleem niet op de schouders van de burgers te laten. Het bestaan van dit dilemma wordt voorbeeldig geïllustreerd door de gang van zaken met de BTW-constructie, die ook wel de stadhuis-constructie wordt genoemd en die hier thans aan de orde is. Het is gebleken dat veel

Rensema

gemeenten en instellingen er gebruik van hebben gemaakt en daardoor besparingen hebben bereikt die per geval tot in de miljoenen guldens konden lopen. Andere gemeenten en instellingen hebben deze voordelen echter op principiële gronden afgewezen, omdat zij zich niet wensten in te laten met wat in feite een belastingconstructie was. Een woord van respect is hier op zijn plaats. Het is heel goed dat aan deze toestand een einde komt, want voor het belastingrecht mag niet de regel gelden dat de brutalen de halve wereld hebben. Het gaat hier ook om de bescherming van de rechtvaardigen.

Iedere keer als reparatiewetgeving nodig is, omdat blijkt dat er een nieuwe constructie wordt toegepast die niet met gewone wetsuitleg is te keren, is het van belang dat de reparatiewet snel tot stand komt. Indien te lang wordt gewacht, zoals mijns inziens met de onderhavige wetsvoorstellen het geval is geweest, ontstaan er patronen die ingeslepen raken. De reparatie stuit dan op heftige weerstand en ook wel op praktische bezwaren. De vele brieven die ons hebben bereikt, spreken voor zichzelf.

Bij de zekerheid van snelle reparatie zal ook de neiging om steeds nieuwe constructies te bedenken en toe te passen, afnemen. Bovendien zou bij snelle reparatie terugwerkende kracht vermeden kunnen worden. Tegen terugwerkende kracht bestaan in mijn fractie ernstige bezwaren. Aangezien dit onderwerp bij de schriftelijke behandeling en in de Tweede Kamer al uitvoerig aan de orde is gekomen, ga ik er slechts kort op in. Het blijkt dat er naast principiële ook praktische bezwaren zijn. Een notaris heeft bijvoorbeeld op grond van het persbericht, nadat dat in de vakliteratuur was verschenen, een advies gegeven aan een cliënt. Dat advies was op dat moment geheel terecht. Maar wat gebeurt er vervolgens in de Tweede Kamer? Daar wordt een versoepeling bereikt. Na enkele maanden realiseert de notaris zich dat hij een verkeerd advies heeft gegeven. Zijn cliënt sprak hem daarop aan.

Het is ook van groot belang dat er wordt gestreefd naar eenvoud. De te veel gehoorde opvatting dat de wet niet eenvoudig kan zijn omdat de maatschappij zo ingewikkeld geworden is, wat daar overigens ook

van zij, is een te gemakkelijk excuus. De beslissing over de toepassing en de uitleg van de wet ligt uiteindelijk bij de rechter in belastingzaken. En die rechter heeft soms maar een enkel wetswoord nodig om tot rechtvaardige beslissingen te komen. Als voorbeeld kan worden gewezen op de reparatie van de Successiewet die in een grijs verleden haar beslag heeft gekregen. Door een aantal simpel geformuleerde fictiebepalingen is het karwei geklaard. De onderhavige wetsvoorstellen steken daar wel heel schril bij af.

Dit land is van oudsher in grote mate een land geweest van vrije boeren en burgers. Daarbij past een traditie om zelf de geboden te lezen zonder al te zeer afhankelijk te zijn van de schriftgeleerden. Voor het belastingrecht kan dat helaas niet meer gelden. Het lijkt er thans veel meer op dat zelfs deskundigen de precieze strekking van sommige wetsbepalingen nauwelijks nog kunnen bevatten.

Het wetsontwerp inzake de BTW-constructies heeft onder meer betrekking op de heffing van de omzetbelasting en eventueel ook de overdrachtsbelasting in de bouw- en handelsfase en daarna bij verhuur. Deze regeling is nimmer eenvoudig geweest en dat dreigt er nu niet beter op te worden. Hierbij moet echter worden opgemerkt dat de schade aan de eenvoud hier achteraf bezien toch nogal meevalt, zodat er ook reden is voor een compliment. Het lijkt er inderdaad op dat de praktijk die door de terugwerkende kracht reeds begonnen is, zich met deze regeling goed zal kunnen redden.

Bijzondere aandacht hebben wij bij herhaling gevraagd voor het voorgestelde artikel 12a van de Wet op de omzetbelasting 1968, omdat de tekst voor meer dan één uitleg vatbaar leek. Wij kunnen ons vinden in de uitleg die de staatssecretaris in zijn nadere memorie van antwoord heeft gegeven. Indien bij de verkoop geopteerd is voor belastingheffing en het blijkt dat de koper niet voldoet aan de eis dat hij voor 90% of meer aan die zaak toe te rekenen belaste prestaties zal verrichten, volgt een naheffing bij de koper, hoewel het hier de correctie betreft van de voorbelasting die de verkoper in aftrek heeft gebracht. Het is ingewikkeld, maar zo is het! Het bedrag dat wordt nageheven, is het gedeelte van de in aftrek gebrachte

voorbelasting waarvoor de herzieningsperiode nog niet verstreken is. Dit lijkt geheel overeen te komen met de bedoelingen van de indieners van het amendement dat heeft geleid tot dit artikel. Voor de interpretatie van deze wetsbepaling is het wellicht van belang dat deze bedoeling, deze wetsuitleg, hier wordt vastgelegd.

Een geheel andere vraag is of deze regeling nu een verleggingsregeling is. De correctie van de te veel genoten aftrek van voorbelasting wordt nageheven van een ander. Het verbaast mij dat de staatssecretaris zo stellig zegt dat dit geen verlegging inhoudt.

Het wetsontwerp heeft veel beroering gewekt, want het gaat hier om praktijken die sinds korte of lange tijd als vaste patronen zijn ingeslepen en waarmee grote bedragen zijn gemoeid. De VVD-fractie in de Tweede Kamer heeft zich bij monde van de heer Van Rey bijzonder ingespannen om tal van knelpunten, overgangsproblemen en andere ernstige bezwaren van de vele briefschrijvers, waaronder diverse organisaties, te ondervangen. Het oorspronkelijke wetsvoorstel is door dit optreden en met medewerking van de staatssecretaris en de coalitiegenoten op veel manieren gewijzigd en versoepeld. Daarover kan tevredenheid bestaan.

Over de heffing van de overdrachtsbelasting op economisch eigendom kan verschillend worden gedacht, maar belastingheffing lijkt aanvaardbaar. Een nevenargument zou nog kunnen zijn dat de vloed aan leveringen van economische eigendom, waarbij dus wel het risico en het belang worden verlegd maar niet de eigendom in juridische zin, onduidelijkheid schept die ook kan dienen tot het witwassen van criminele gelden.

De economische eigendom is al een oud fenomeen. Reeds 25 jaar geleden leerde wijlen prof. H. Broekema aan de Rijksuniversiteit in Groningen dat een notaris er geen enkel probleem mee had om in een notariële akte neer te leggen dat geleverd werd de economische eigendom van een onroerende zaak. Toch keek menigeen daar even van op, omdat een echte civilist toch zou denken dat er in zo'n geval juist niet geleverd wordt.

In mijn fractie is nog de vraag gesteld of de levering van de economische eigendom van

Rensema

onroerende zaken ook langs civielrechtelijke weg bestreden zou kunnen worden. Dat is een interessante gedachte. De praktijk leert dat bepaalde civielrechtelijke figuren, waaronder ook het vruchtgebruik, fiscaal worden uitgemolken. Prof. dr. J.E.A.M. van Dijk te Tilburg en anderen hebben daar herhaaldelijk en indringend over geschreven. Zou het dan niet mogelijk zijn om daar langs civielrechtelijke weg wat aan te doen? In beginsel zou dat zeker mogelijk moeten zijn. Er moet immers gesproken worden van één rechtsorde, waarvan ook het belastingrecht deel uitmaakt. Indien civielrechtelijke figuren worden misbruikt voor het behalen van onrechtvaardige belastingvoordelen, zou ook de civielrechtelijke wetgever zich dit kunnen aantrekken. De indruk bestaat dat daarvoor echter weinig belangstelling is. In het nieuwe BW ben ik de woorden "belastingen" en "belastingrecht" niet of nauwelijks tegengekomen. Ik ben ze niet tegengekomen. Ik zeg "nauwelijks" voor het geval ik toch iets over het hoofd heb gezien. Dat is toch wel wat merkwaardig, want wij weten allen dat de belastingheffing diep ingrijpt in het maatschappelijk leven.

Hoewel de civielrechtelijke weg dus in beginsel zeker niet moet worden afgewezen, zou hij mijns inziens geen oplossing kunnen bieden voor de economische eigendom. Men zou kunnen denken aan een bepaling dat de levering van economische eigendom geen enkel rechtsgevolg heeft. Dat is echter niet goed denkbaar, omdat er natuurlijk wel een obligatoire overeenkomst is en vervolgens veelal ook een betaling. Met deze rechtshandelingen is op zichzelf genomen niets mis en men kan de contractspartijen moeilijk verbieden om met de gevolgen van deze rechtshandelingen rekening te houden. Er is ook nog contractsvrijheid. Het is hier niet de plaats voor een diepgaand onderzoek, zodat ik meen met deze wat oppervlakkige opmerkingen te moeten volstaan.

Ik kom nog even op een punt betreffende de overdrachtsbelasting. De staatssecretaris heeft aan een zekere koppelverkoop gedaan. Hij heeft een constructie gerepareerd en dat is heel goed, maar hij heeft ook enkele andere bepalingen aangescherpt. De noodzaak daarvan is ons eigenlijk minder duidelijk. In dit verband wil ik nog noemen de vrijstelling in artikel 15, lid 1, onder

g, van de Wet op de belasting van rechtsverkeer. Het gaat hier bijvoorbeeld toch ook om de bedrijfsopvolging in de landbouw. Dat punt is mij altijd zeer ter harte gegaan. Twee broers hebben samen een boerderij. De ene houdt ermee op en draagt de zaak over aan de ander; dat kan toch gebeuren. In het verleden was de zaak vrijgesteld van overdrachtsbelasting, maar nu moet er overdrachtsbelasting worden geheven. De vraag is of daar in het kader van een bedrijfsopvolging die echt geboden is niet iets aan gedaan zou kunnen worden. Ik leg het maar neer en wacht het antwoord van de staatssecretaris af.

Mijnheer de voorzitter! Ik kom bij de behandeling van het wetsontwerp op stuk nr. 23219 betreffende bloot eigendom. Uit de Handelingen blijkt dat de jonge mensen aan de overzijde zich hier en daar nogal vrolijk gemaakt hebben over de combinatie van genotsrechten en blote eigendommen. Wij weten echter dat het hier om zeer serieus te nemen zaken gaat, namelijk om aftrekposten, geforceerde aftrekposten. Het wetsontwerp betreffende de blote eigendom van onroerende zaken heeft rechtstreeks te maken met de kern van het fiscale inkomensbegrip. De oorspronkelijke conceptie van het inkomensbegrip is ontwikkeld op basis van simpele wetteksten in de jurisprudentie, vooral die van de Hoge Raad. In het algemeen heeft dit geleid tot een aanvaardbaar en sluitend systeem, maar er is een grote uitzondering en die staat bekend als het probleem van de sfeerovergang. Door de objectivering en het kasstelsel wijkt het fiscale regime voor inkomsten uit vermogen af van het winstbegrip. Door vermogensbestanddelen over te hevelen naar een ondernemingsvermogen of omgekeerd kunnen in de sfeerovergang grote voordelen worden behaald. Deze sfeerovergang is te zien als een weeffout in het inkomensbegrip, waarvoor de Hoge Raad geen oplossing heeft weten te bedenken.

Ook het misbruik of het oneigenlijk gebruik van genotsrechten heeft voornamelijk te maken met deze sfeerovergang. Het had daarom wel voor de hand gelegen, als er was gezocht naar een oplossing door middel van een aanpak van de sfeerovergang. Dat is ook geadviseerd door de Raad van State. Het lijkt toch wel zeker dat langs die weg

een resultaat had kunnen worden bereikt dat niet alleen dogmatisch veel fraaier had geogd, maar dat ook veel eenvoudiger zou zijn geweest. Volstaan had kunnen worden met het belasten van een genotsrecht op het moment dat het aan een onderneming wordt verkocht of langs andere weg in een onderneming wordt gebracht. Het genotsrecht gaat dan als inkomensbron teniet, al is theoretisch de achterliggende zaak de bron van inkomsten.

Als deze heffing te rigoureuus geacht wordt, valt te denken aan een regeling waarbij het voordeel over tien jaren kan worden gespreid. Deze oplossing, die hier slechts in grote lijnen is aangegeven, had evenwel het nadeel dat de vele constructies die reeds hun beslag hebben gekregen ongemoeid zouden zijn gebleven, terwijl de staatssecretaris thans door de gevolgen van de constructies aan te pakken ook de oude gevallen min of meer meeneemt. Zo gezien is dit alles toch ook een argument voor de stelling dat eenvoud bij de reparatiewetgeving wel kan, mits er zeer snel ingegrepen wordt.

Ik heb niet de indruk dat de maatschappelijke behoefte aan vruchtgebruiken en andere genotsrechten buiten de sfeer van gezin en erfrecht erg groot is. Het is daarom wel merkwaardig dat er thans met betrekking tot deze materie twee geheel verschillende systemen in de wet worden neergelegd. Er was namelijk al een systeem voor de rechten die niet op zaken zijn gevestigd; dat zijn dus de vorderingen en effecten, waarbij de belasting wordt geheven op grond van een forfaitair rendement. Het had voor de hand gelegen, als het dan al zo was dat een regeling via de sfeerovergang niet in aanmerking kwam, om aan te sluiten bij dit forfaitaire rendement. Tegengeworpen zou kunnen worden dat de gecompliceerdheid niet zo erg zal storen, omdat de regeling door haar afschrikwekkende werking wellicht weinig zal behoeven te worden toegepast. Hier rijst zelfs het perspectief van een nieuw fenomeen, namelijk dat van de prohibitieve ingewikkeldheid.

In het voorgaande heb ik enige kritiek geuit, maar er is ook reden voor nuancering daarvan. In de voorliggende wetsontwerpen worden zeer belangrijke problemen geregeld.

Rensema

In beide gevallen raken deze ontwerpen aan de fundamenteën van onze belangrijkste belastingen: de omzetbelasting en de inkomstenbelasting. De regelingen zijn gecompliceerd en gedetailleerd en zullen niet iedereen tot tevredenheid stemmen. Hier geldt echter het woord van de Engelsen: "It is no more possible to tax and to please than to fall in love and be wise." Voorop moet staan dat zeer belangrijke mogelijkheden om de belastingheffing te ontgaan, om onrechtvaardige belastingvoordelen te behalen ten koste van de andere burgers, met deze wetsontwerpen worden uitgeschakeld. Deze bijdrage aan de rechtvaardigheid van de belastingheffing verdient onze lof.

Zoals al opgemerkt, zijn vele knelpunten tijdens de behandeling in de Tweede kamer opgeruimd of versoepeld. Dat behoeft niet te betekenen dat alle onbillijkheden definitief zijn verdwenen. De praktijk is altijd weerbarstiger dan zich achter de studeertafel laat voorstellen. Ik vertrouw erop dat de staatssecretaris, die zich ook in deze zin heeft uitgelaten, voor bonafide gevallen een passende oplossing zal bevorderen. Dit geldt vooral voor onvoorzien knelpunten in de overgangperiode.

Mijnheer de voorzitter! Aan het slot van mijn toespraak wil ik nog even terugkomen op mijn pleidooi voor de logische eenvoud in het belastingrecht, omdat het belastingrecht juist bij uitstek het recht is waar alle burgers mee te maken hebben. Enkele tientallen jaren geleden schreef Max Dendermonde zijn boek "De wereld gaat aan vlijten onder". Nu denk ik dat het met die wereld op dit punt wel zal meevallen, maar voor het belastingrecht kan men daar iets minder zeker van zijn. De indruk kan bestaan dat de ambtenaren die de staatssecretaris adviseren buitengewoon bekwaam en bovendien zeer ijverig zijn. Zij schrijven achter elkaar lange volzinnen, waarvan je na tien keer lezen moet bekennen dat ze nog kloppen ook. Wie meent dat ik hier schromelijk overdrijf, wordt vriendelijk verzocht om nog eens de 17 leden van artikel 25 van de Wet op de inkomstenbelasting te lezen en daarna zijn oog te laten vallen op artikel 25b. Deze ijver is heel mooi, maar zij kan leiden tot enige ingewikkeldheid. Het zou daarom aanbeveling kunnen verdienen om eens te zoeken naar een begaafde

luiaard, want die heeft wellicht een aangeboren instinct voor eenvoud.

De voorzitter: U versterkt in de Kamer de fiscale deskundigheid. Als iets uit deze maiden-speech blijkt, is het dat. U kent dat terrein zowel vanuit uw universitaire werk – u refereerde er zelf aan ten opzichte van staatssecretaris Vermeend – als vanuit de rechtspraak als vice-president van het hof te Amsterdam. Die kennis en ervaring kunnen wij in de Kamer goed gebruiken, zeker in december. Uit de antwoorden van de minister en de staatssecretaris zal overigens blijken hoe effectief uw vroegere werk en uw huidige inbreng zijn. Maar u heeft ook andere belangstellingen, zoals bijvoorbeeld blijkt uit de citaten in uw maiden-speech en uit het lidmaatschap van de stichting Beeldende kunst in West-Friesland. Ik wens u van harte geluk met deze maiden-speech.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

□

De heer De Boer (GroenLinks): Voorzitter! De grenzen van wat deze amateurpoliticus naast een pittige baan en zonder medewerkers of hulpgrage studenten aan leeswerk en te produceren bijdragen redelijkerwijs kan verstouwen, worden de laatste weken ruimschoots overschreden. Dat is niet goed voor mijn nachtrust, het bedreigt mijn arbeidssatisfactie, het leidt, aangenomen dat anderen er ook last van hebben, tot kwaliteitsverlies in bijdragen en discussies en het is zeker niet bevorderlijk voor een kritisch toetsen van het financieel beleid en ingrijpende wetten die in een tamelijk adembenemend tempo door het parlement gesleurd worden. Deze weken zaaien wij de kiemen van de noodzakelijke reparatiewetgeving van morgen. Ik ben daar niet zo blij mee. Dit is tegelijk een antwoord op collega Boorsma, die daarover in eerste termijn een vraag stelde. Hij heeft gelijk. Ik, als onderdeel van een kleine fractie, slof het op dit moment absoluut niet meer bij. Dat betekent dus dat je selectief bent in de wetgeving waar je nog aan deelneemt en veel laat lopen in de hoop dat grotere fracties wel de ruimte hebben om daar nauwkeurig naar te kijken. Maar

goed is het niet. Het voordeel is wel dat ik de heren achter de tafel dit jaar niet al te lang van het regeren af zal houden, want mijn bijdrage zal kort zijn. Ik heb ondertussen echter wel doorgeschreven, dus zij dijt wel weer uit.

Naast fysiek onthand, voel ik mij tegenover deze bewindslieden ook inhoudelijk en daarmee psychisch wat in het nadeel. Het kost mij geen moeite om vast te stellen dat er op Financiën een sterk en deskundig koppel zit. Voor een generalist als ik valt het dan niet mee om enkele thema's te vinden waarmee je tegenover zoveel overgewicht achter de tafel – dit keer niet zoveel op de ambtenarentribune; zij kunnen het kennelijk alleen – toch een punt of althans een behoorlijke discussie kunt neerzetten. Maar wie niet denkt te kunnen, realiseert niks.

Wat mij bij de huidige financiële neringdoenden bevalt, zijn: de tamelijk ontspannen ogende werkwijze, een financieel beleid dat zich ook richt op de wat langere termijn, een wat minder zich verliezen in wat ik maar verkrampft fetisjisme van cijfertjes achter de komma noem, een zich doorzettende begrotingsdiscipline en het behoudend ramen van de economische groei. Dat is allemaal prachtig. Maar als de heren hun klassieken hebben bijgehouden of met goed gevolg een cursus onderhandelen hebben doorlopen, weten zij dat het vriendelijk aanbieden van de spiegelen de kraaltjes wel werkt om "on speaking terms" te komen, maar nog geen garantie biedt tegen de koude douche die je daarna over je heen krijgt.

Laat ik maar eens met wat opwekkends beginnen: de EMU-norm en de munt die "Euro" moet gaan heten. Is dat laatste wel heel fantasieloze idee overigens door de Nederlandse regering omarmd? Persoonlijk zou ik "florijn" veel aardiger vinden. Dat in de 13de eeuw in Florence geslagen geldstuk was toen toch ook al een Europese munt. Waarom houden wij dat gewoon niet zo?

De EMU-norm. Naarmate de discussies over deze budgettaire "foudre" uit Maastricht niet opschieten, bekruipt mij steeds meer het gevoel dat die hele EMU-norm eigenlijk een volledig uit de lucht gegrepen getal is. Is er wel iemand die een objectief onderbouwd cijfer kan noemen waarmee de financiële